

Nieuws

Voorpagina

Binnenland

Buitenland

Europa

Economie

Sport

Wetenschap

Kunst

Media

Beeld & geluid

nrc.next

Digitale editie

International

Beurs

Opinie & debat

Opinie

Columns

Discussie

Commentaar

ik@nrc.nl

Achtergrond

Nieuwsthema

Krantenarchief

Necrologieën

Wereldblogs

Expertblogs

Cultuur

Boeken

Film

Cultuuragenda

Ontspanning

Fokke & sukke

Denksport

Achterpagina

Service

Abonnementen

ePaper

Klantenservice

Webwinkel

Over de krant

Frikandel

Ewoud Sanders

Overzicht - Woordhoek

Ik moet iets rechtzetten. Het gaat over de schrijfwijze van *frikandel*. Schrijf je nou *frikandel* of *frikadel*? Het Groene Boekje (de officiële spellinglijst van het Nederlands) en de Spellingwijzer van Onze Taal kennen alleen *frikandel*. Het antwoord lijkt dus simpel: *frikandel* is fout en *frikadel* is correct. De Grote Van Dale (1999) maakt het al iets ingewikkelder, want dit woordenboek vermeldt beide vormen. Bij *frikandel* staat dat dit in de spreektaal wordt gebruikt voor *frikadel*. Vervolgens wordt er verwezen naar *frikadel* - lees: dát is de juiste schrijfwijze. Maar volgens Koenen (1999) is *frikandel* simpelweg een spellingvariant van *frikadel*, en zijn beide correct.

Als je iets dieper in de geschiedenis van deze populaire snack duikt, wordt het nog ingewikkelder. In de online-encyclopedie Wikipedia staat: „De eerste frikandel werd in 1954 gelanceerd in Dordrecht." Dat kan nooit helemaal juist zijn, want Bredero had het al omstreeks 1615 over „een moye frickedel".

Hoe zit het dan wel? In het binnenkort te verschijnen tweede deel van het *Etymologisch woordenboek van het Nederlands* (EWN) worden *frikandel* en *frikandel* afzonderlijk behandeld. Frikandel-zonder-n werd in de 17de en 18de eeuw in Nederland gebruikt voor een 'ronde schijf of bal gehakt'. In Nederland raakte dat woord in die betekenis enigszins in onbruik, maar in het Indisch-Nederlands bleef het bestaan. „In de Indonesische keuken in Nederland is vervolgens in de tweede helft van de 20e eeuw opnieuw de Indonesische *frikadel* in vele soorten ingevoerd", aldus het EWN.

De frikandel-met-n is volgens dit woordenboek geen gehaktBAL, maar 'een worstvormige snack van gehakt en meel'. Over de ontstaansgeschiedenis van naam en worst schrijft de Wikipedia: „Slagersknecht Gerrit de Vries maakte in 1954 gehaktballen die hij aan de horeca verkocht. Door een wijziging in de Warenwet moest hij zijn product, dat in de smaak viel bij zijn klanten, veranderen. Zijn oplossing was de vorm maar niet het recept te wijzigen: van de bal maakte hij een worst." Naar het Duitse *Frikadelle* 'platte gehaktbal' - of simpelweg naar het oude Nederlandse *frikadel*? - zou hij dit product *frikadel* hebben genoemd. „De zoon van Gerrit", zo vervolgt de Wikipedia, „geeft toe dat Jan Bekkers van de gelijknamige snackfabriek uit het Noord-Brabantse Deurne de frikandel vervolmaakt heeft. Hij vond zijn inspiratie bij de Amerikanen, waar de snackcultuur in opmars was, en maakte van de frikandel een glad exemplaar van fijngemalen vlees. De naam werd niet gedeponeerd. [...] Bekkers noemde zijn worst trouwens de *fricandel*."

Kort samengevat: frikandel-met-n was oorspronkelijk een merknaam, voor gehaktworsten van Bekkers uit Deurne. „Het succes van deze snack", aldus het EWN, „maakte dat de uitspraak met -n- in Nederland algemeen ingang heeft gevonden en door andere fabrikanten werd overgenomen."

De vorm *frikaNdel* zou dus pas een halve eeuw oud zijn. Er zijn echter sterke aanwijzingen dat al veel eerder, toen *frikadel* nog 'gehaktbal' betekende, ook de variant *frikandel* al gangbaar was, onder meer doordat men bij ons dacht dat zo'n balletje in het Frans *fricandelle* heette. Die vorm wordt al vermeld in een Frans-Nederlands woordenboek uit 1824, en het daarvan afgeleide Nederlandse *fricandellen* staat al in Kramers' vreemdwoordeboek uit 1847. Misschien is die *n* erin geslopen onder invloed van *fricandeu*.

Hoe dit ook zij: tegenwoordig is zowel *frikadel* als *frikandel* algemeen in gebruik, in Nederland vrijwel uitsluitend als benaming van een gefrituurde worst, in België ook nog voor een gehaktbal.

Curieus blijft trouwens dat vrijwel alle mensen die weten dat de meeste woordenboeken en spellinggidsen alleen *frikadel* goedkeuren, in voorkomende gevallen bij de snackbar gewoon een *frikaNdel* bestellen.

zoeken

 in Website

Meer over de krant

[Krant etc](#) [Historie](#) [Journalistieke kwesties](#) [Colofon](#)

- De krant
- Een dag op de krant
- Maandblad M
- Op internet: www.nrc.nl
- NRC De Week
- Boeken van NRC Handelsblad
- Lezersfonds NRC Handelsblad

Weblogs over de krant, journalistiek

[Nextlog](#) [Boeken](#) [Wereld](#)

- bangladesh
- Nozman doet aanzook
- Brief aan de next-generatie

 [RSS feeds](#) | [Feedback](#) | [Help](#) | [info@yourSite](#)